

Dramsko stvaralaštvo u radu s djecom predškolske dobi

Kurešić, Klara

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:493158>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-11**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Klara Kurešić

DRAMSKO STVARALAŠTVO U RADU S DJECOM
PREDŠKOLSKE DOBI

Diplomski rad

Zagreb, rujan 2022.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Klara Kurešić

DRAMSKO STVARALAŠTVO U RADU S DJECOM
PREDŠKOLSKE DOBI

Diplomski rad

Mentor rada: dr.sc. Maša Rimac Jurinović

Zagreb, rujan 2022.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. DJECA PREDŠKOLSKE DOBI	3
1.1. Djeca u dobi od 3 do 4 godine	3
1.2. Djeca u dobi od 4 do 5 godina	4
1.3. Djeca u dobi od 5 do 6 godina	4
1.4. Djeca u dobi od 6 do 7 godina	5
3. DJEČJA IGRA I DRAMSKO STVARALAŠTVO.....	7
4. ULOGA ODGOJITELJA U POTICANJU DRAMSKOG STVARALAŠTVA.....	9
5. DRAMSKE TEHNIKE I METODE U STVARALAČKOM RADU S DJECOM PREDŠKOLSKE DOBI	12
6. GODIŠNJI PLAN I PROGRAM PREDŠKOLSKE DRAMSKE SKUPINE TEATRA „VENDE TAM“	16
7. ZAKLJUČAK.....	44
8. LITERATURA.....	45
9. PRILOG.....	48

SAŽETAK

U ovom diplomskom radu daje se pregled o dramskom stvaralaštvu kao sastavnome dijelu dramskog odgoja i njegovom značenju za djecu u ranoj i predškolskoj dobi. Dramski odgoj u predškolskom odgoju i obrazovanju sastavni je dio mnogih aktivnosti koje se mogu provoditi s djecom. Kako bi se kvalitetno osmislile dramske aktivnosti važno je poznavati što sve djeca određene predškolske dobi mogu raditi u skladu sa svojim psihološkim i tjelesnim sposobnostima (Đuranović, Klasnić, Matešić, 2020). Nadalje bit će riječ o dramskim tehnikama i igrama pomoću kojih djeca stvaraju nova iskustva. *Konvencija o pravima djeteta* (1989) ističe pravo svakog djeteta da sudjeluje u kulturno-umjetničkim aktivnostima kako bi se razvile djetetove individualne sposobnosti. Kroz godine rada stručnjaka u predškolskom odgoju te kroz njihovu odgojno-obrazovnu praksu poznato je kako dramski odgoj pozitivno utječe na samu kvalitetu odgoja, socio-emocionalni razvoj koji vodi kontroli emocija i pripremi na suživot u zajednici, jezično-govorni razvoj, tjelesni razvoj, kognitivni razvoj kao i na druga područja djetetova razvoja (Đuranović i sur., 2020; Juršnik, 2020; Stanišić, 2015). Ustanova ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja u djetetovom životu ima veliku ulogu i značaj. Odgojitelji koji provode programe ranog i predškolskog odgoja educirani su i stručni u svom zanimanju te je njihov značaj u dječjem razvoju i životu neupitan. Naime, sva djeca nemaju priliku polaziti vrtić od najranije dobi. Isto tako, neka djeca koja polaze vrtić nemaju snažnu podršku čime je uloga odgojitelja još značajnija.

Uvažavajući istraživanja, u ovom radu ponuđen je prijedlog godišnjeg plana i programa kazališne skupine koja uključuje djecu predškolske dobi. Godišnji plan i program sastoji se od trideset i pet sati koji bi se provodili jednom tjedno od mjeseca listopada do lipnja. Aktivnosti obuhvaćaju aktivnosti vezane uz jačanje grupne kohezije, dramske tehnike i metode, posjet kazalištu, druženja djece i odraslih i izvedbe predstava. Navedene aktivnosti mogu se također provoditi i unutar odgojno-obrazovne skupine u dječjem vrtiću.

Ključne riječi: dramski odgoj, rani i predškolski odgoj, dramske aktivnosti, dramske tehnike

ABSTRACT

This diploma thesis provides an overview of dramatic creativity as an integral part of dramatic education and its significance for children in early and preschool age. Drama education in preschool education is an integral part of many activities that can be carried out with children. In order to design high-quality drama activities, it is important to know what all children of a certain preschool age can do in accordance with their psychological and physical abilities (Đuranović, Klasnić, Matešić, 2020). Furthermore, it will be a question of dramatic techniques and games with which children create new experiences. The Convention on the Rights of the Child (1989) emphasizes the right of every child to participate in cultural and artistic activities in order to develop the child's individual abilities. Through the years of work of experts in preschool education and through their educational practice, it is known that drama education has a positive effect on the very quality of education, socio-emotional development that leads to the control of emotions and preparation for coexistence in the community, linguistic and speech development, physical development, cognitive development as well as other areas of the child's development (Đuranović et al., 2020; Juršnik, 2020; Stanišić, 2015). The institution of early and preschool education has a great role and significance in a child's life. Educators who implement programs of early and preschool education are educated and experts in their profession, and their importance in children's development and life is unquestionable. Namely, not all children have the opportunity to attend kindergarten from an early age. Also, some children who start kindergarten do not have strong support, which makes the role of educators even more important.

Taking into account the research, this paper offers a proposal for the annual plan and program of a theater group that includes children of preschool age. The annual plan and program consists of thirty hours that would be conducted once a week from October to June. Activities include activities related to strengthening group cohesion, dramatic techniques, visits to the theater, socializing of children and adults, and performances. The mentioned activities can also be carried out within the educational group in the kindergarten.

Keywords: drama education, early and preschool education, drama activities, drama techniques

ZAHVALA

Na kraju još jednog važnog životnog poglavlja zahvaljujem svojim roditeljima koji su me svakodnevno poticali i ohrabivali te mi omogućili studiranje na Učiteljskom fakultetu.

Zahvaljujem cijeloj obitelji na strpljenju i razumijevanju kada sam to najmanje zaslužila i na neupitnoj podršci tijekom ovoga putovanja.

Hvala, Antonio.

Hvala mojim kolegicama bez kojih ovo putovanje ne bi bilo tako lijepo.

Zahvaljujem svim profesorima Učiteljskog fakulteta u Zagrebu na savjetima, znanju i iskustvu koje su dijelili sa studentima.

Hvala mojoj prerano preminuloj dramskoj pedagoginji Mirjani Rogina na svakom savjetu i vjeri koju je imala u mene. Sigurna sam da tamo gore okupljaš djecu na kazališnim daskama i sigurna sam da si ponosna na životni put koji sam izabrala.

Hvala Neveni Vukes koja je prepoznala potrebu marijabistričke djece i osnovala malu kazališnu družinu u Mariji Bistrici i pružila mi mogućnost da djelujem u njoj.

I za kraj, hvala poštovanoj mentorici dr.sc. Maši Rimac Jurinović na razumijevanju, savjetima i zalaganju.

Hvala

1. UVOD

Poznato je kako je predškolsko doba iznimno važno doba u životu u kojemu dolazi do intenzivnog razvoja dječjih potencijala. Dijete je cjelovito biće, istraživač i aktivni sudionik u odgojno-obrazovnom procesu. Nadalje, svako dijete na svijetu rođeno je s kreativnim potencijalom kojeg okolina treba podržati i razvijati. Međutim, ne nailaze sva djeca na podršku u svome obiteljskom domu. Stoga je uloga odgojitelja ključna u odgoju djeteta. Brojna djeca većinu svog vremena provode unutar ustanova za rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Smjernice za provođenje programa ranog i predškolskog odgoja propisuje *Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2015)* koji promovira dječji cjelovit razvoj, odgoj i učenje te razvoj kompetencija. Također, *Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2015)* potiče razvoj svih umjetnosti, pa tako i one dramske. Programe ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja provode odgojitelji djece rane i predškolske dobi u dječjim vrtićima. Odgojitelj je educirana osoba koja je motivirana za rad, fleksibilna, spremna na cjeloživotno učenje, samouvjerena, intrinzična, emocionalno stabilna, ali i kreativna. Isto tako, odgojitelji su djeci dužni pružiti najbolje uvjete za njihov cjelovit rast i razvoj polazeći od njima bliskih aktivnosti, poput igre. Igra je nedvojbeno primarna djetetova aktivnost pomoću koje dijete spoznaje sebe i svijet koji ga okružuje (Duran, 2001). Dijete se uvijek rado vraća igri i istinski uživa u njoj. Sve ono što dijete usvoji kroz igru lakše će i duže pamtiti te će mu takav rad otvoriti put prema oslobođenju spontanosti i dječjem stvaralaštvu (Ladika, 1970; Kunić, 1990; Kermek-Sredanović 1991; Glibo, 2000; Perić Kraljik, 2004; Gotovina, 2009; Iveković, 2009; Krušić, 2018.). Dramska igra sastavni je dio dramskog odgoja (Gruić i sur., 2018). Dramski odgoj oblik je rada s djecom i mladima u kojemu se oni upoznavaju s dramskim medijem na razne načine (Gruić i sur., 2018). Djeca i mladi mogu biti gledatelji kazališnih predstava ili aktivni sudionici u stvaranju drame. Dramski odgoj područje je dramske pedagogije koje uključuje dramaturgiju, teatrologiju, pedagogiju i druge grane kazališnog područja (Gruić i sur., 2018). Unutar dramskog odgoja razlikuju se tri područja, a to su: 1.) dramsko izražavanje, 2.) dramsko stvaralaštvo i 3.) dramska kultura (Gruić i sur., 2018). Dramsko izražavanje obuhvaća oblike dramskog odgoja kojima je cilj utjecati na razvoj i sazrijevanje pojedinaca ne stavljajući naglasak na njegovu profesionalnu dramsku formaciju (Gruić i sur., 2018). Tehnike i metode koje se koriste u dramskom izražavanju nisu usmjerene na prikazivanje kazališne predstave (Gruić i sur., 2018). S druge strane, dramsko stvaralaštvo podrazumijeva

i dramsko obrazovanje stavljaajući naglasak na razvoj sposobnosti i vještina koje su potrebne za izvođenje kazališne predstave (Gruić i sur., 2018). Cilj dramskog stvaralaštva je dovođenje sudionika do kompetentnoga sudjelovanja u procesu stvaranja i igranja predstave (Gruić i sur., 2018). Dramska kultura obuhvaća teorijsko dramsko obrazovanje, osnovna znanja o teatrologiji, povijesti kazališta i dramaturgiji (Gruić i sur., 2018). Cilj dramske kulture podizanje je razine gledateljske kompetencije koja se osim teorijskih znanja stječe praktičnim iskustvom gledajući i analizirajući predstavu (Gruić i sur., 2018). U ovom radu detaljnije se osvrćem na dramsko stvaralaštvo zbog cilja kojeg dramsko stvaralaštvo ima, a to je proces stvaranja i izvedbe predstave s djecom, u ovom slučaju predškolskog uzrasta. Osim unutar predškolskih ustanova, djeca imaju priliku upoznati se s dramskim stvaralaštvom i u kazališnim skupinama namijenjenima njihovoj dobi.

Dramske metode složeni su oblici rada koje se sakupljaju oko navedena tri područja dramskog odgoja i sadrže zadane elemente unutrašnje strukture rada (forum-kazalište, procesna drama, ogrtač stručnjaka, skupno osmišljavanje predstave i izvedba, priprema i izvedba predstave prema dramskome predlošku, literarna i teatrološka analiza dramskog teksta, analiza predstave) (Gruić i sur., 2018). Dramske tehnike jednostavniji su oblici dramskog rada. Svaka dramska tehnika organizira na svoj način rad i na taj način uključuje sudionike u proces stvaranja drame (Gruić i sur., 2018). Dramske tehnike mogu se koristiti pojedinačno, ali i u okviru dramskih metoda (Gruić i sur., 2018). U literaturi postoje brojne inačice dramskih tehnika (Gruić, 2002; Perić Kraljik, 2004; Blaženka i sur., 2013; Bojović, 2013; Bojović, 2015), a najpopularnije su: improvizacije, vođena fantazija, dramske igre i vježbe, voditelj u ulozi, vruća stolica, misli u glavi, zamrznute slike, monolog, sastanak, zvučne slike, misli u glavi itd. Važno je istaknuti kako se igrom kroz dramske tehnike kod djece potiče izražavanje emocija, relaksacija, samokontrola, socijalna svijest, izgrađivanje vrijednosti i stavova, kreativnost u rješavanju problema i dr. (Čubrilo, 2008; Bojović, 2013).

Dramski odgoj, prema mome mišljenju, premalo je zastupljen u dječjim vrtićima, i u teoriji i u praksi. Vjerojatno su brojni razlozi zbog kojih se odgojitelji ne odlučuju na uporabu dramskih tehnika i metoda u svom radu, a jedan od njih je sigurno i skroman broj stručnih i znanstvenih dramskopedagoških radova koji su temom vezani uz dječji vrtić. Osim toga, zasigurno jedan broj odgojitelja koji provodi dramske aktivnosti u radu s djecom u vrtićima ne objavljuje svoje primjere dobre prakse. Stoga, i program koji nudim ovim radom, korak je u smjeru dijeljenja iskustva među sustručnjacima.

2. DJECA PREDŠKOLSKE DOBI

Iako je u ovome radu naglasak na dječjem dramskom stvaralaštvu, dobro bi bilo pojasniti opće razvojne osobitosti djece kako bismo u skladu s tim saznanjima planirali svoj rad u odgojno-obrazovnome kontekstu. Kako bi dramske aktivnosti bile inspirativne, zanimljive i motivirajuće potrebno je znati što djeca vole raditi i stvarati u skladu s njihovim razvojnim obilježjima i individualnim mogućnostima. Samo tada može se zadržati i usmjeriti pozornost djece u željenom pravcu.

1.1. Djeca u dobi od 3 do 4 godine

Prema Starc i sur. (2004) dijete u dobi od tri godine ima dobro razvijen govor i pokazuje interes za komunikaciju. Često djeca postavljaju pitanja zašto. Odgojiteljev zadatak u tom trenutku je odgovoriti djetetu na pitanje i što više razgovarati s njim jer u ovom periodu djeca više vole govoriti, nego slušati. Nadalje, dijete sluša i duže priče, jako voli šale i samo pokazuje smisao za humor, sukobe sve više rješava verbalnom komunikacijom, izražava svoje misli i govori o sebi, razgovara s igračkama, ali i sa zamišljenim prijateljima. Starc i sur. (2004) ističu kako se u ovoj dobi često pojavljuje fiziološko mucanje koje se javlja kada dijete želi reći puno riječi, odnosno ispričati, a govor još uvijek ne prati misaoni napredak. Motorički gledano, djeca u ovoj dobi usavršavaju hodanje i trčanje što dovodi i do usavršavanja ravnoteže i koordinacije. Trogodišnje dijete pažnju usmjerava na više manjih podražaja za razliku od prije kada je pažnju usmjeravalo na jedan podražaj (Starc i sur., 2004). Mišljenje djeteta ove dobi je opažajno-praktično (Starc i sur., 2004). Drugim riječima dijete istražuje i spoznaje senzorne podražaje vlastitim promatranjem, slušanjem i doživljavanjem. Starc i sur. (2004) navode osobitosti mišljenja ove dobi, a to su: nedostajanje konzervacije, nerazlikovanje pojavnosti od stvarnosti, teškoće u razumijevanju pogrešnih uvjerenja, egocentrizam na predodžbenoj razini, centracija, animizam i dr. Jedna od specifičnosti ovog životnog razdoblja je i vrhunac ljutnje, srdžbe i ljubomore kod braće i sestara. Kako bi smanjila napetost djeca sišu prst, kopaju nos, grizu nokte i trepću očima. Djetetu u dobi od treće do četvrte godine emocije su još uvijek snažne i kratko traju. Sadržaj igara se proširuje i igre postaju složenije. Obično, dijete u ovoj dobi igra konstruktivne igre i igre pretvaranja (Starc i sur., 2004). U igri postaje izražena emocionalna razina kao i suradničko ponašanje u kojem dijete želi dijeliti igračke s drugom djecom gdje njihova zajednička aktivnost traje sve duže i duže.

1.2. Djeca u dobi od 4 do 5 godina

Dijete u dobi od četvrte do pete godine vrlo je motorički spretno i aktivno. Prema Starc i sur. (2004) dijete još uvijek okolinu spoznaje opažajno-praktično. Također, dijete u ovoj dobi ima povećanu pažnju i razvija prilagodljivost. Nadalje, razlikuje prostorne i vremenske odnose. Kod rješavanja problema dijete ima pretpostavke, ono traži rješenja i rješava probleme te ih uočava u socijalnom okruženju (Starc i sur., 2004). Emocionalne reakcije još uvijek su burne i nagle te djeca koriste iste obrasce ponašanja kao i ranije kako bi smanjila napetost. Četverogodišnje dijete sebe opisuje pomoću svojih tjelesnih osobina i preferencija (Starc i sur., 2004). U ovoj dobi, djeca vrijeme radije provode u društvu svojih vršnjaka ili djece i počinju stvarati prijateljstva. Pojavljuje se natjecateljski duh pa tako djeca često igraju društvene igre natjecateljskog karaktera (Starc i sur., 2004).

1.3. Djeca u dobi od 5 do 6 godina

Dijete u dobi od pet godina teži tome da zadovoljava očekivanja odraslih osoba i ima potrebu da planiranu aktivnost završava do kraja (Starc i sur., 2004). Djeca organiziraju i planiraju aktivnosti s vršnjacima i počinju uspostavljati prijateljstva kroz koja uče izražavanje emocija. Prema Vasta, Haith i Miller (1997) sve definicije prijateljstva definira jedna značajka, a to je da prijatelj ima nešto što drugi vršnjaci nemaju. Također, prijateljstvo je uzajamno i treba biti obostrano (Vasta i sur., 1997). Djeca u ovoj dobi doživljavaju prijateljstvo kao privremeno stanje, dok će starija djeca imati drugačiju percepciju o prijateljstvu. Berndt (1988, prema Vasta i sur., 1997) ističe kako djeca obično biraju prijatelje slične dobi. Motorički gledano, djeca su vrlo napredna i mogu spretno savladati složene motoričke vještine. Fina motorika jako napreduje pa tako djeca u ovoj dobi posebno usvajaju preciznost. Kod pažnje dolazi do napretka u kontroli, prilagodljivosti i planiranosti (Starc i sur., 2004). Djetetova pažnja sve je duža i duža te mu je teže odvratiti pažnju kao ranije. Sposobno je usredotočiti se na dijelove zadataka na koje ga odgojitelj usmjerava. Autori Starc i sur. (2004) ističu pseudopojmove koji se razlikuju od pojmova jer dijete u ovoj dobi još uvijek ne može pojmiti sve elemente stvaranja određenog pojma. Petogodišnje dijete ima vrlo bogat rječnik, no bogat rječnik ne znači i bogatstvo u spoznajnom pogledu. Tek u kasnijem razvoju djeca će moći pojmiti određene pojmove. U ovoj dobi, djeca izlaze iz faze predoperacijskog mišljenja i kod njih se mogu prepoznati tri faze, a to su: predoperacijsko,

intuitivno ili prijelazno i konkretno operacijsko (Starc i sur., 2004). Djeca koja su još uvijek u predoperacijskom mišljenju ovise o percepciji i nemaju sposobnost konzervacije, dok djeca koja su u intuitivnoj fazi još uvijek su nesigurna u svojoj prosudbi. Kod moralnog razvoja dolazi do vrhunca moralnog realizma gdje djeca u toj fazi kada procjenjuju situacije uzimaju u obzir jedino objektivne posljedice, odnosno za neke postupke koji dovode do velike štete odmah pripisuju kao lošima bezobzira na počiniteljeve namjere (Starc i sur., 2004). Isto tako, u ovoj fazi djeca misle kako će bilo koje kršenje pravila dovesti i do kazne. Petogodišnja djeca uživaju u igrama koje obuhvaćaju veći broj sudionika, djece i odraslih. I u ovoj dobi, iako djeca uživaju u zajedničkim igrama i dalje ponekad vole samostalnu igru i igru u parovima. Kod igre pretvaranja, dijete preuzima uloge i može ulogu imenovati držeći se pravila (Starc i sur., 2004). Kroz uloge koje dijete preuzima prikazuje vlastitu svakidašnjicu.

1.4. Djeca u dobi od 6 do 7 godina

Prema Starc i sur. (2004) šestogodišnje dijete bori se za svoja prava u svakom pogledu, dok se sedmogodišnje dijete radije povlači u sebe i rjeđe se bori za svoja prava. U ovoj dobi djeca sve više povezuju stvari i pojave te si ponekad zadaju previše zadataka i očekivanja koja ne mogu do kraja završiti, stoga im je važno dati podršku i pomoći u procjeni njihovih sposobnosti i realnih mogućnosti. Veliku pozornost pridaju detaljima kod opažanja i istraživanja okoline (Starc i sur. 2004). Kod trajanja aktivnosti njihova pažnja sve je duža i može trajati do 60 minuta s odmorima (Starc i sur., 2004). Individualne razlike su velike i od velike je važnosti pružiti djeci iskustvo kroz koje će ona ulaziti u razdoblje konkretnih operacija kako bi savladala različite oblike konzervacije. U šestoj godini javljaju se strahovi od zvukova, vještica, duhova, grmljavine, mraka i samoće (Starc i sur., 2004). Djeca obično biraju prijateljstva prema spolu pa će se tako stvarati krugovi prijateljstva dječaka i krugovi prijateljstva djevojčica.

Prema navedenim osobitostima djece predškolske dobi odgojitelji imaju važan zadatak u pružanju podrške kod poticanja cjelovitog dječjeg razvoja i odgoja i obrazovanja. Kako bi bili što uspješniji u pružanju podrške djeci trebali bi pristupati nečime što im je blisko, a to je igra. Dječja igra najvažnija je djetetova djelatnost i sastavni je dio dramskih aktivnosti (dramskih metoda i dramskih tehnika). No, nužno je dramske aktivnosti prilagoditi

razvojnim i individualnim potrebama svakoga djeteta, ali i cijeloj skupini. Stoga je iznimno važno poznavati i psihologiju djece, ali i dramskopedagošku metodiku. U svome radu bavim se jednim od područja dramskoga odgoja koje je usmjereno na, kako sam ranije pojasnila, dramsku izvedbu, ali u radu na izvedbi, jačamo čitav niz kompetencija potrebnih djeci za život. Upravo o tome će biti riječ u nastavku rada.

3. DJEČJA IGRA I DRAMSKO STVARALAŠTVO

Igra je nedvojbeno osnovna djetetova djelatnost kojom ono spoznaje svijet koji ga okružuje. Pomoću igre dijete otkriva, istražuje, isprobava i uči određene pojmove te se odmara iako ona zahtjeva određeni fizički i psihički napor (Duran, 2001). Isto tako, igra je važna i kod oslobađanja djeteta za govorno i scensko stvaralaštvo (Kunić, 1990). Prema Duran (2001) igra je vanjska djetetova aktivnost u kojoj ono razvija svoje metakomunikacijske funkcije što znači da je igra složen proces koji uključuje komunikaciju i interakciju s okolinom. Obzirom na svoju kompleksnost igra je proučavana od strane brojnih znanosti poput pedagogije, psihologije, sociologije, etnologije i folkloristike. Svako dijete ima potrebu za igrom jer kroz igru zadovoljava svoje osnovne potrebe. Majetić (1978, prema Duran 2001) navodi osnovne karakteristike igre, a to su: simulativno ponašanje, autoteličnost, ispunjavanje privatnih funkcija igrača i optimalni motivacijski tonus. Nadalje, Majetić (1978, prema Duran, 2001) ističe kako simulativno ponašanje uključuje divergentnost, nekompletnost i neadekvatnosti. Igra je autotelicna jer pruža izvore motivacije gdje je sam proces igre važniji od ishoda u kojem sredstva dominiraju nad ciljevima (Duran, 2001). Isto tako, igra ispunjava privatne funkcije igrača, odnosno oslobađa ih od napetosti i odvija se u stanju optimalnog motivacijskog tonusa (Duran, 2001). Duran (2001) navodi tri kategorije igara. Funkcionalna igra prva je igra koja se javlja u životu djeteta i određuje se kao igra s novim funkcijama koje sazrijevaju u djeteta (Duran, 2001). Dijete u funkcionalnoj igri isprobava vlastite funkcije, ali i funkcije predmeta s kojima se igra. Funkcionalna igra jedina je kategorija igre koja se pojavljuje i kod životinja (Duran, 2001). Simboličku igru brojni autori smatraju fenomenom jer u njoj sudjeluju simbolički objekti koji predstavljaju zamjenu za nešto drugo (Duran, 2001). U simboličkoj igri dijete oponaša njemu poznate događaje, stvari, osobe ili pojave koristeći pritom razne predmete koji mu predstavljaju ono što ono zamisli. Veliku ulogu u razvoju apstraktnog mišljenja ima upravo simbolička igra. Što je dijete mlađe to će mu trebati više igračaka s kojima će moći zamijeniti predmete iz stvarnog života. Kasnije, razvojem apstraktnog mišljenja dijete će koristiti sve manje predmeta. U svakodnevnoj dječjoj igri vidljiva je česta dramatizacija kao simbolička igra u kojoj djeca ulaze u razne uloge i igraju događaje koje su imala prilike iskusiti ili vidjeti. Treća kategorija igre je igra s pravilima. Igru s pravilima dijete upoznaje već u gotovom obliku (Duran, 2001). Piaget (1962, prema Duran 2001) ističe kako se igre s pravilima rijetko pojavljuju u predškolskom razdoblju, one su više vezane uz školsko doba i zadržavaju se tijekom cijelog života. Vigotski (1977, prema Duran 2001) objašnjava zonu idućeg razvoja koja je važna

u bilo kojoj kategoriji igre kao razliku između onoga što dijete može samo učiniti i što može učiniti uz pomoć odrasle osobe. Prije zone idućeg razvoja dijete se nalazi u zoni sadašnjeg razvoja gdje uspješno ovladava određenim zadatkom. Kako bi dijete napredovalo, odrasla osoba trebala bi prepoznati u kojoj se zoni dijete nalazi kako bi mu mogla pružiti adekvatnu podršku (Duran, 2001). Sve što dijete usvoji kroz igru otvorit će daljnje mogućnosti i u dječjem stvaralaštvu (Đuranović i sur., 2020). Kroz stvaralaštvo dijete ulazi u situacije i uloge kroz govor i pokret te tako napreduje u svim aspektima razvoja (Đuranović i sur., 2020). Za poticanje i provođenje dramskog stvaralaštva potrebno je osvijestiti značaj dramskih tehnika i metoda i poznavanje istih.

4. ULOGA ODGOJITELJA U POTICANJU DRAMSKOG STVARALAŠTVA

Odgojitelj djece rane i predškolske dobi važna je osoba u djetetovom životu. Uzimajući u obzir da većina djece dnevno provodi većinu svog vremena unutar ustanova za rani i predškolski odgoj i obrazovanje odgojiteljev utjecaj na dječji razvoj je neupitan. Poznato je kako bi odgojitelj trebala biti osoba koja je motivirana za rad, fleksibilna, spremna na cjeloživotno učenje, samouvjeren, intrinzična, emocionalno stabilna, ali i kreativna. *Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje* (2015) iznosi vrijednosti koje usmjeravaju cjelovit osobni razvoj djeteta slijedeći humanističke paradigme odgoja i obrazovanja (Ministarstvo znanosti i obrazovanja [MZO], 2015). Vrijednosti koje ističe *Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje* (2015) su: znanje, identitet, humanizam i tolerancija, odgovornost, autonomija i kreativnost (Ministarstvo znanosti i obrazovanja [MZO], 2015). Odgojiteljev zadatak izuzev drugih zadataka koje odgojitelj obavlja je i osmišljavanje odgojno-obrazovnog programa, odnosno aktivnosti kojima će razvijati upravo ove navedene vrijednosti.

Kako bi uspješno provodili aktivnosti koje potiču razvoj kreativnosti, odgojitelji bi trebali biti svjesni koliki značaj kreativnost ima u djetetovom životu i što sve djeca kroz kreativnost mogu savladati (Đuranović i sur, 2020; Perić Kraljik, 2004). Prema Đuranović i sur. (2020) odgojitelji bi trebali raditi u okruženju koje potiče njihovu kreativnost kako bi i oni mogli poticati kreativnost i stvaralaštvo kod djece. U poticanju dramskog stvaralaštva odgojitelj pruža djeci zadovoljavanje njihovih potreba (Stanišić, 2015). Potreba za komunikacijom i kretnjom ostvaruje se kod svih oblika dramskih tehnika. Bojović (2015) ističe da najnovija istraživanja o ljudskom mozgu govore o tome kako aktivnosti koje uključuju sva osjetila u kombinaciji s pokretom najbolje stimuliraju dječji razvoj. Kroz dramske tehnike, metode i igre odgojitelj potiče djecu na razumijevanje sadržaja, razvoj osjetila, iskazivanje svojih stavova i mišljenja (Stanišić, 2015). Jedna od potreba koju odgojitelj zadovoljava je i potreba za pripadanjem (Stanišić, 2015). Abraham Maslow, osnivač humanističke psihologije još u 19.st. potrebe je podijelio u pet hijerarhijskih razina (1. fiziološka potreba, 2. potreba za sigurnošću, 3. potreba za ljubavlju i pripadanjem, 4. potreba za poštovanjem i 5. samoaktualizacija) i smatrao je kako je za postizanje višeg stupnja potreba neophodno zadovoljenje onih nižih (Jeremić, 2012). Odgojitelj navedene potrebe može ispuniti potičući dramsko stvaralaštvo kod djece koristeći dramske tehnike i metode.

U provođenju dramskih tehnika i metoda, odgojitelj treba obratiti pažnju na uvažavanje dječjeg angažmana. Neko dijete će se osjećati slobodnije i posvećenije, dok će drugo promatrati i čekati onaj pravi trenutak kada će se osjećati spremnije za uključivanje, no svatko od njih postaje uspješno i nauči se osloboditi i izražavati svoje emocije (Čubrilo, 2008; Peteh, 2018).

Autorica Bojović (2015) govori i o važnosti osiguravanja sigurne i poticajne sredine. Uloga odgojitelja je i osiguravanje poticajnog prostorno-materijalnog okruženja. Unutar odgojno-obrazovne skupine dramski centar trebao bi biti kvalitetno opremljen zanimljivim materijalima koji pozivaju djecu na aktivno uključivanje i dramsko izražavanje (Bojović, 2015). U centru za dramske aktivnosti najčešće se nalazi stol koji improvizira kazališnu pozornicu, lutke kao najpopularnije dramsko sredstvo u radu s djecom koje mogu biti kupovne, no najbolje su one koje odgojitelj izrađuje s djecom (Bojović, 2013).

Bojović (2013) navodi niz savjeta koje bi svaki odgojitelj trebao znati kod provođenja dramskih aktivnosti:

- Ovdje smo zbog djece.
- Cilj je potaknuti dječju maštu i kreativnost, pa zato ništa što djeca predlažu nije pogrešno, osim ako nekome nanosi emocionalnu ili fizičku bol.
- Mašta odgojitelja trebala bi biti dvostruko veća od dječje mašte kako bi mogli razumjeti njihova stajališta.
- Budite spremni i voljni iskušati nove ideje.
- Za djecu je važnije da se zabave nego da upamte činjenice. Ako pravilno postupamo, djeca će činjenice naučiti kroz zabavu.
- Uvijek pripremite dovoljno materijala.
- Uvijek se trudite pohvaliti svako dijete zbog nečega (maštovitost, brzo razmišljanje, volja za sudjelovanjem, dobra komunikacija, timski rad i dr.).
- Ne prisiljavajte dijete da sudjeluje ako ono to ne želi. Sve igre i aktivnosti trebaju biti dobrovoljne. Djeca promatrači steći će gotovo jednako veliko iskustvo kako i sudionici.
- Pomozite djeci da uče jedno od drugoga.
- Nikada ne podcjenjujte dječju logiku, inteligenciju ili maštu. Ako djeca osjete da nemate dovoljno vjere u njih, izgubit ćete kontrolu.
- Promovirajte i uspostavite pozitivnu atmosferu.
- Sredina mora biti sigurna i zaštićena od svakog pokušaja podsmijeha i ruganja.

- Nemojte se uznemiriti i naglo reagirati.
- Uvijek imajte u vidu da je naglasak na razvoju dječjih potencijala, a ne na razvoju glumačkih sposobnosti i prirodnog talenta za glumu.
- Neka bude zabavno!

5. DRAMSKE TEHNIKE I METODE U STVARALAČKOM RADU S DJECOM PREDŠKOLSKE DOBI

Dramske metode i tehnike kod djece pružaju brojne prednosti i potiču brojne sposobnosti. Sudjelovanjem u dramskim aktivnostima kod djece se potiče cjelovit razvoj, odgoj i učenje te razvoj kompetencija kojeg promovira i *Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje* (2015). Rad u dramskoj grupi djetetu treba pomoći da vrijedne i radosne situacije iz života primi slobodno i spontano (Ladika, 1970). Prvi zadaci u dramskoj predškolskoj grupi su oslobađanje spontanosti (Ladika, 1970). „Bez spontanosti nije zamisliva i kreativnost.“ (Ladika, 1970; str. 81). Prema Đuranović i sur. (2020) dramske aktivnosti utječu na holistički djetetov razvoj što znači da stavljaju dijete u centar zbivanja pristupajući djetetu kao jedinstvenom biću sa svim njegovim osobinama. Autorica Bojović (2013) ističe prednosti dramskih metoda i tehnika i njihov utjecaj na dječji razvoj. Kao prednosti autorica (Bojović, 2013) navodi: samopouzdanje i pozitivno poimanje, maštu, empatiju i toleranciju, kooperativnost, koncentraciju, jezik i sposobnost komunikacije, kreativnost u rješavanju problema i humor.

- Samopouzdanje i pozitivno samopoimanje

Djeca kroz dramske aktivnosti stječu samopouzdanje koje pozitivno utječe na njihov budući razvoj (Bojović, 2013). Vrlo je važno da dijete zna preuzeti rizik i na taj način može steći povjerenje u sebe i svoje postupke. Starc i sur. (2004) objašnjavaju kako su vršnjaci djetetu moralna vertikala kod uspoređivanja i procjenjivanja koliko su uspješni ili neuspješni u određenoj aktivnosti. U svakoj dramskoj aktivnosti svi sudionici su aktivni promatrači i ocjenjivači gdje zajednički analiziraju vlastite sposobnosti i mogućnosti (Ladika, 1970). Ladika (1970) također ističe kako je od velike važnosti da je dijete iskreno prema sebi i drugima što pridonosi razvoju samopouzdanja i pozitivnog poimanja.

- Mašta

Mašta podrazumijeva sposobnost stvaranja novih sadržaja koji proizlaze iz već poznatih i viđenih sadržaja na originalan i nov način (Bojović, 2013). Upravo se kroz vizualnu umjetnost i dramske igre razvija kreativno mišljenje. Dijete vjeruje u svoj zamišljeni svijet i

razvija maštu dokle god traje i aktivnost, odnosno igra (Ladika, 1970). Kroz maštu dijete prima, obrađuje i reproducira umjetnički sadržaj (Ladika, 1970).

- Empatija i tolerancija

Stavljanje u nove i nepoznate situacije, vremenske periode, preuzimanje karaktera raznih likova i strane kulture kod djeteta potiču razvoj tolerancije i suosjećanja prema osjećajima i stavovima drugih (Bojović, 2013).

- Kooperativnost

Uz pomoć dramskih aktivnosti djeca se pripremaju za timski rad s kojim će se susretati u budućnosti. Dramske metode kod djece potiču njihove kreativne potencijale, a sve to kroz proces koji uključuje raspravu, timski rad, dogovore i komunikacijske vještine (Bojović, 2013). Također, dramske metode djecu uče o međusobnoj komunikaciji, suradnji, prihvaćanju tuđih mišljenja i ideja.

- Koncentracija

Dramske aktivnosti razvijanju i potiču održavanje pažnje, usklađivanje misli, glasa i pokreta te uvelike pomažu u prevladavanju strahova od nastupa pred publikom (Bojović, 2013). Sve to će djeci u budućnosti biti od velike pomoći u školi, ali i životu općenito.

- Jezik i sposobnost komunikacije

Kao i svaki drugi realizacijski oblik umjetnosti, drama nameće neprekidnu komunikaciju među djecom. Zahvaljujući komunikaciji, koja je u središtu svake drame, djeca razumiju jedna drugu na sasvim nov način (Bojović, 2013). Djeca koja sudjeluju u dramskim aktivnostima u budućnosti će biti slobodnija. Dramske aktivnosti pomažu u razvijanju verbalnog i neverbalnog izražavanja osjećaja i ideja (Bojović, 2013). Nicolopoulou i Richner (2017, prema Đuranović i sur., 2020) ističu kako sudjelovanje djeteta u dramskim aktivnostima pomaže kod razvijanja i projekcije glasa, tečnog i uvjerljivog govora, artikulacije riječi i pripovijedanja.

- Kreativnost u rješavanju problema

Dramske istraživačke aktivnosti djeci pružaju priliku za istraživanje misli i emocija koje na neki drugi način ne mogu iskazati. Djeca kroz aktivnosti mogu eksperimentirati i isprobati razna rješenja i izbore koji se dotiču njihovih stvarnih problema koje imaju u svojim životima. Dijete je istraživač od samog rođenja gdje upoznaje sebe i samostalno si pronalazi mjesto na ovom svijetu (Došen Dobud, 2018). Svaka istraživačka aktivnost i rješavanje dramskog ili nekog drugog problema odvija se u sigurnoj sredini gdje nema stvarnih posljedica zbog određenih aktivnosti te u kontroliranim uvjetima bez opasnosti koje postoje u stvarnom svijetu (Bojović, 2013).

- Humor

Dramska metoda u odgoju motivira, reducira stres i agresivnost i djeci donosi igru, smijeh i zabavu (Bojović, 2013).

Dakle, dramske su tehnike i metode učinkoviti metodički postupci u radu s djecom i mladima i u poticanju njihovoga razvoja. Tu dakako govorimo o području dramskoga izražavanja, no kako su područja dramskoga odgoja isprepletana, željela sam planirajući u stvaralački rad s djecom uključiti i razvojne ciljeve. U svom radu koristit ću brojne dramske tehnike poput: vođena improvizacija, pantomima, sastanak, istovremeni rad manjih grupa u ulozi, voditelj u ulozi, usporeno kretanje, žive slike, kostimiranje, zvučne slike, pisanje i crtanje, vruća stolica, zamrznute slike. Navedene dramske tehnike detaljnije su opisane u literaturi (Blaženka i sur., 2000; Gruić, 2002; Balić i Dragović, 2013; Bojović, 2013; Stanišić, 2015). Od metoda, koristit ću se procesnom dramom (koja se češće koristi u području dramskoga izražavanja, ali je iznimno korisna i u poticanju stvaralaštva) i metodom kamišibaja. Procesnu dramu opisala je I. Gruić (2002) kao dramu koja raste, odnosno izrasta. Tijekom procesne drame kroz igru, zamišljanje, osmišljavanje, vođenje voditelja procesne drame ili pak samih sudionika u novi dramski svijet stvara se kroz proces novo iskustvo kojeg svi sudionici dobivaju upravo zbog sudjelovanja u njoj (Gruić, 2004). Sadržaj procesne drame trebao bi biti zanimljiv kako bi zainteresiranost i uključenost sudionika bila što veća. Uloge u procesnoj drami preuzimaju sudionici, ali i voditelj procesne drame. Ono što je značajno za procesnu dramu je to da svatko od sudionika preuzima neku od uloga što znači da istodobno svi sudionici ulaze u zamišljeni dramski svijet (Gruić, 2002). Neupitna je važnost

kontrole voditelja procesne drame nad tijekom procesa ne isključujući prepuštanje odgovornosti i slobode sudionicima procesne drame koji stvaraju sadržaj i ulaze u zamišljeni svijet (Gruić, 2002). Stoga, voditelj procesne drame trebao bi znati izdvojiti dijelove koji su jako važni za sam proces i dijelove koje će prepustiti sudionicima da sami osmisle i prođu kroz njih kako bi smanjio rizik od prevelike kontrole nad procesnom dramom. Prema Gruić (2002) postoje elementi priče koji su neophodni za stvaranje procesne drame, a to su: mjesto i vrijeme radnje, uloga ili uloge za sudionike, uloga ili uloge za voditelja i motiv koji pokreće radnju. Cilj procesne drame može biti raznolik npr. osvješćivanje ekološke svijesti, inkluzivan pristup prema društvu i pojedincima u njemu, važnost prijateljskih vrijednosti u životu, upoznavanje umjetničkih djela ili pak neka druga aktualna tematika.

Kamišibaj¹ je specifičan oblik pripovijedanja u kojem se koriste slike uz samo pripovijedanje, koje se prikazuju na drvenog pozornici (Marković, 2020). Ovaj poseban oblik umjetnosti pripovijedanja dolazi iz Japana² (Marković, 2020). U prijevodu kamišibaj značio bi papirnato kazalište ili kazalište iz kofera (Marković, 2020). Butaj je mala drvena kutijica koja nalikuje na pozornicu, a u nju se umeću crteži odnosno slikovni prikazi pomoću kojih pripovjedač pripovijeda priču (Marković, 2020)³. Kamišibaj je vrijedno didaktičko sredstvo u kojem se kod djece potiče dramsko stvaralaštvo i u kojem i djeca mogu sudjelovati u svim etapama njegove izrade.

¹ Riječ *kamišibaj* proizlazi iz dviju riječi, a to su *kami* i *šibaj*. Riješ *kami* označava papir, a *šibaj* gledalište.

² U Japanu ulični pripovjedači početkom prošlog stoljeća sa sobom bi imali malu drvenu kutijicu koja se zove *butaj* te bi je koristili za pripovijedanje, a priče bi propovijedali djeci na ulicama (Marković, 2020).

³ Odgojitelji u svojem radu ukoliko nemaju originalni butaj mogu koristiti i kartonske kutije ili stiropor kako bi ga izradili.

6. GODIŠNJI PLAN I PROGRAM PREDŠKOLSKE DRAMSKE SKUPINE TEATRA „VENDE TAM“

Teatar „Vende tam“ osnovan je 2020. godine u Mariji Bistrici, malenom mjestu u Krapinsko-zagorskoj županiji. Osnovala ga je glumica Nevena Vukes koja je prepoznala čežnju marijabintričke djece za dramskim stvaralaštvom. Djeca koja polaze dramske satove dolaze iz više mjesta i gradova unutar Krapinsko-zagorske i Zagrebačke županije i svi zajedno broje 40 upisanih članova.

Unutar Teatra „Vende tam“ zasada djeluju dvije dramske skupine koje vodi voditeljica Nevena Vukes i zbor filmske glazbe kojeg vode pjevač Marko Vukes i pjevačica Mirjana Hofer. Dramske skupine podijeljene su u dvije dobne skupine. Prva dramska skupina obuhvaća djecu od prvog do četvrtog razreda osnovne škole, dok drugu skupinu polaze djeca od petog razreda osnovne škole do kraja srednje škole. Kroz dramske tehnike i metode, voditeljica kod djece potiče prije svega zabavu iz koje proizlazi poticanje razvoja dječjih potencijala.

Za potrebe diplomskog rada, ali i praktičnoga dramskopedagoškoga rada u „Teatru Vende tam“ osmislila sam godišnji plan i program predškolske skupine koji se sastoji od trideset i pet susreta. Planirano trajanje susreta je 60 minuta, a skupinu bi pohađala djeca predškolskog uzrasta (od pete do sedme godine života) do 12 sudionika. Susreti su planirani od mjeseca listopada do lipnja. Nadalje, satovi su podijeljeni prema dramskim tehnikama, metodama i temama. Za svaki je sat određena tema te su popisane tehnike i/ili metode.

1.	<p>Tema: Dobro došli!</p> <p>Cilj sata: zainteresirati djecu i roditelje za rad dramske skupine</p> <p>Dramske tehnike: dramske igre</p> <p>Topla dobrodošlica djeci i roditeljima. Starija djeca dočekuju novoupisanu djecu, daruju im cvijeće i igraju igre koje su protekle godine oni igrali na dramskoj.</p> <p>Roditelji sudjeluju na prvom susretu zbog separacijskog straha kojeg neka djeca mogu pokazivati. Važno je omogućiti djeci i roditeljima da razgledaju prostor i upoznaju ga.</p>
----	---

2.	<p>Tema: Naša skupina</p> <p>Cilj sata: uspostavljanje grupne kohezije i međusobno upoznavanje</p> <p>Dramske tehnike: igre povjerenja</p> <p>1) Na scenu postaviti stol i na njemu nekoliko predmeta npr. lutka, zdjelica, figura neke životinje, olovka i ključevi. S djecom promatrati predmete koji se prekriju plahtom. Voditeljica upita djecu što su vidjela, kako su predmeti izgledali? Koje su boje primijetili? (10 min.)</p> <p>2) Nakon prve aktivnosti formira se krug i voditeljica započinje sa sljedećom aktivnošću kroz koju će se bolje upoznati. Svatko od djece kaže svoje ime i nešto što voli. Npr. Ja sam Ivana i volim more. Voditeljica prva započinje aktivnost. Nakon što svi sudionici kažu svoje ime i ono što vole aktivnost se ponavlja i djeca pokušaju ponoviti i zapamtiti kako se ostala djeca zovu i što ona vole. (20 min.)</p> <p>3) Voditeljica djecu dijeli u dvije grupe. Djeca formiraju krug i zatvorenih očiju ispruže ruke te se rukama trebaju uhvatiti za dvije ruke druge djece. Ruke ne smiju puštati, nego se trebaju otpetljati zajedničkim dogovorom. Igra se završava kada djeca otpetljaju krug. (10 min.)</p> <p>4) Igra s pjevanjem koju djeca rado igraju: <i>Mi smo djeca vesela.</i> (15 min.)</p> <p>5) Vježba disanja i opuštanja. Lagani udah na nos, a izdah kroz usta. (5 min.)</p>
----	--

3.	<p>Tema: Suradništvo</p> <p>Cilj sata: dramskim igrama potaknuti djecu na uspostavu suradničkih odnosa i poboljšanje koordinacije i koncentracije</p> <p>Dramske tehnike: dramske igre</p> <p>1) Djeca se slobodno kreću prostorom. Kada voditelj uzvikne riječ kućice, dvoje djece koje se u tom trenutku našlo najbliže jedno drugome mora spojiti dlanove iznad glave kao da tvore kućicu, a treće se dijete uvuče u kućicu. (10 min.)</p> <p>2) Djeca stoje u krugu, a unutar kruga su „Marko i njegov otac“ te oni imaju povez na očima. Otac postavlja pitanje „Marko, gdje si?“, a Marko odgovara „Tu sam“. Otac ima zadatak pronaći Marka, dok je Markov zadatak bježati od oca. (15 min.)</p> <p>3) Djeca stoje u krugu i drže se za ruke. Unutar kruga je dijete koje igra janje, dok je izvan kruga dijete koje igra vuka. Djeca koja čine krug moraju spriječiti vuka da dođe do janjeta. (15 min.)</p> <p>4) Djeca se podijele u parove i voditeljica odredi koje dijete će biti robot, a koje programer. Programer stane iza robota i vodi ga kroz prostor zadajući mu naredbe. Naredbe mogu biti: kada programer dotakne lijevo rame robotu, on mora skrenuti lijevo, dodir po glavi znači da robot treba stati itd. Nakon nekog vremena, djeca zamijene uloge. (10 min.)</p> <p>5) Jedno dijete igra brod i ima povez na očima. Ostala djeca igraju stijene te sjede raspoređena po prostoru. Brod mora prijeći s jedne strane obale na drugu, a da pritom ne udari o stijene. Kada brod dođe blizu stijene, stijena proizvede neki zvuk kako bi brodu dala do znanja da je mora zaobići. (10 min.)</p>
----	---

4.	<p>Tema: Prijateljstvo</p> <p>Cilj sata: percepcija sebe kao člana zajednice, uspostavljanje, razvijanje i održavanje kvalitetnih odnosa djeteta s drugom djecom</p> <p>Dramske tehnike: crtanje i pisanje, voditelj u ulozi</p> <p>1) Igra Ja šaptom-ti glasno. Voditeljica izgovara riječi šaptom, a djeca ponavljaju glasno ili obrnuto. Također, ulogu voditelja može preuzeti i dijete. (10 min.)</p> <p>2) Djeci ponuditi trake i flomastere. Na svaku traku dijete će nacrtati neki znak po vlastitom izboru kojeg će zatim prezentirati djeci. Kasnije, trake klamericom ili vezicom spojiti u lanac prijateljstva. (20 min.)</p> <p>3) Ezopova basna <i>Zec koji je imao mnogo prijatelja</i> (Bojović, 2015; str. 138). Razgovor s djecom o pročitanoj basni. Poticati djecu na analizu basne i epizode priče. (10 min.)</p> <p>4) Voditeljica kaže djeci da se našla u nekoj nevolji (npr. probušena guma na automobilu). Zadatak djece je da svatko od njih nađe razlog zašto joj ne može pomoći. (10 min.)</p> <p>5) Čitanje s usana. Voditeljica usnama oblikuje riječi, a djeca pokušaju odgonetnuti koja je to riječ. (10 min.)</p>
----	---

5.	<p>Tema: Timsko upravljanje</p> <p>Cilj: stvaranje dramskog doživljaja, potaknuti djecu na improvizaciju</p> <p>Dramske tehnike: pantomima i dramske igre</p> <p>1) Dobacivanje nevidljivim predmetima. Djeca stoje u krugu. Dijete koje započinje dramsku igru u ruci ima zamišljeni predmet s kojim nešto radi (npr. zamišljena četkica za zube na koju nanosi pastu, a zatim pere zube). Dijete radi tu radnju otprilike 15 sekundi, a zatim baca svoj nevidljivi predmet drugom djetetu čije ime izgovara. Dijete koje je prozvano uzima zamišljeni predmet i s njim upravlja, a zatim ga predaje idućem djetetu i tako u krug. (10 min.)</p> <p>2) Jedno dijete započinje neki pokret, a ostala ga djeca sinkronizirano prate. Kada djeca shvate kako igra funkcionira, jedno dijete izađe iz sobe, a za to se vrijeme ostala djeca dogovore tko će započeti s pokretom. Kada se dijete vrati u sobu, promatra skupinu kako sinkronizirano izvode pokrete. Njegov je zadatak pogoditi tko je prvi započeo određeni pokret. (20 min.)</p> <p>3) Djeca su podijeljena u parove, a svaki par ima svoj balon. Zadatak je da parovi drže balon čelom, zatim dlanom, ramenom, koljenom i da pritom plešu. Pobjeđuje par koji ostane najduže plesati, a da mu pritom ni jednom nije ispao balon. (10 min.)</p> <p>4) Djeca rade u dvije skupine, a voditelj im zadaje situacije koje moraju prikazati (npr. situacija na plaži, u trgovini, u vrtiću). Prije nego što skupine počnu prikazivati svoje improvizacije jedni pred drugima, suprotna skupina odredi osobu s kojom će upravljati dok je ona na pozornici. Dok je osoba kojom se upravlja na pozornici, ona mora raditi ono što se dogovorila sa svojom skupinom, ali također mora u isto vrijeme slušati osobu iz suprotne skupine koji upravlja njime. (20 min.)</p>
----	--

6.	<p>Tema: Zanimanja ljudi</p> <p>Cilj sata: pregovaranje i konstruktivno rješavanje situacija, upoznavanje zanimanja ljudi i zanimanja u kazalištu</p> <p>Dramske tehnike: pantomima, kostimiranje, voditelj u ulozi, sastanak</p> <p>1) Grupa djece dobiva predmet npr. autić koji treba prenijeti s jedne strane scene na drugu tako da svaki igrač koristi samo jedan prst jedne ruke, a drugu ruku mora držati iza leđa. (10 min.)</p> <p>2) Voditeljica pokazuje slikovni prikaz određenog zanimanja jednom djetetu. Dijete to zanimanje pokazuje pantomimom dok ostala djeca pogađaju o kojem je zanimanju riječ. Važno je pripremiti dovoljan broj kartica kako bi svako dijete imalo prilike opisati zanimanje. S djecom komentirati kako bi se dramski lik koji nosi ulogu nekog određenog zanimanja mogao prikazati u radnji (kuharica ima pregaču i kapu, pjevač mikrofona, poljoprivrednik gumene čizme i kariranu košulju i sl.). (20 min.)</p> <p>3) Nadalje, upoznati djecu sa zanimanjima koja su potrebna u kazalištu i objasniti koju ulogu u stvaranju kazališne predstave ima svako zanimanje (scenograf, kostimograf, redatelj, glumac, ton majstor, majstor svjetla, statisti). (15 min.)</p> <p>4) Voditeljica osmisli zagonetke o zanimanjima koja su potrebna u kazalištu, a djeca pogađaju. (10 min.)</p> <p>5) Igra opuštanja. Voditeljica i djeca opuštaju ruke, ramena, noge sve dok se potpuno ne opuste. (5 min.)</p>
----	---

7.	<p>Tema: Posjet kazalištu</p> <p>Cilj: utjecaj na daljnji djetetov estetski razvoj</p> <p>Posjet Kazalištu lutaka u Zagrebu.</p> <p>Organizirati posjet u dogovoru s roditeljima.</p>
8.	<p>Tema: Analiza kazališne predstave</p> <p>Cilj sata: razvoj kritičkog mišljenja i prihvaćanje tuđeg, upoznavanje scenske lutke</p> <p>Dramske tehnike: monolog</p> <p>1) Razgovor o ogledanoj predstavi. Što su vidjeli? Kakvi su bili kostimi? Karakter likova? Pouka? Sviđa li im se kazalište? Što su sve vidjeli u kazalištu? Je li bi ponovno voljeli posjetiti kazalište? Kakve su bile lutke? Kako se upravlja lutkama? (20 min.)</p> <p>2) Na sat donijeti lutku. Svakom djetetu dati priliku da pomoću lutke proba predstaviti sebe. Druga djeca imaju priliku postavljati pitanja lutki. Nakon svakog intervjua inicirati pljesak. Kako bi lutke mogli napraviti doma? Dati nekoliko ideja (npr. čarapa, karton, spužva) kako bi ju djeca doma pokušala izraditi samostalno ili uz pomoć roditelja. (20 min.)</p> <p>3) Izraditi lutku na satu. Voditeljica donosi materijal (prema vlastitom odabiru) i s djecom izrađuje lutku. Izvođenje malih improvizacija u svrhu usvajanja osnova animacije. (20 min.)</p>

9.	<p>Tema: Zajedništvo i emocije</p> <p>Cilj: samoprihvatanje, nepotiskivanje emocija, prepoznavanje sebe kao dijela zajednice koja uči</p> <p>Dramske tehnike: pantomima i dramske igre</p> <p>1) Voditeljica donese nekoliko različitih slagalica te svakom djetetu podijeli jedan dio slagalice. Slike na slagalicama prikazuju neku snažnu poruku koju voditelj ispriča djeci kada se slagalice slože. (10 min.)</p> <p>2) U pozadini svira glazba, a svjetlo je ugašeno. Voditeljica izgovara nazive emocija, a djeca ih moraju prikazati mimikom i gestama. Kada želi vidjeti prikaze spomenutih emocija, voditeljica pali svjetlo. (10 min.)</p> <p>3) Djeca se kreću po prostoriji i nastoje zadržati bezizražajno lice, osim jednog djeteta kojem je zadatak iskazati određenu emociju. Emocije se lagano prenose tako da jedno dijete dotakne drugo po ramenu. (10 min.)</p> <p>4) Proučavanje emocija ljudi iz novinskih fotografija. S djecom prolistati novine i razgovarati o tome kako se ljudi na fotografijama osjećaju. Razgovarati s djecom o karakterizaciji likova iz novina. (20 min.)</p> <p>5) Djeca nastavljaju započete rečenice: sretan sam kada, tužan sam kada, ljut sam kada, volim, ne volim... (10 min.)</p>
----	--

10.	<p>Tema: Osjeti</p> <p>Cilj sata: uživanje u različitim interakcijama i aktivnostima, otvorenost djeteta prema novim iskustvima</p> <p>Dramske tehnike: vođena improvizacija</p> <p>1) Igra Pokvareni telefon. (10 min.)</p> <p>2) Mozgalica: Pet osjetila (Bojović, 2015; str 12). (10 min.)</p> <p>3) Igra Prepoznaj prijatelja po dodiru. Jedno dijete stavlja maramu preko očiju, a ostala djeca stoje u krugu. Dijete koje ima maramu voditeljica zavrti nekoliko puta i pusti ga da samo dođe do drugog djeteta koje tada rukama opipa i pogađa tko bi to mogao biti. (10 min.)</p> <p>4) Vođena improvizacija: Zamišljeno putovanje-prošćimo pet osjetila kroz četiri godišnja doba (Bojović, 2013; str. 20). Razgovarati s djecom o zvukovima koje su čuli, o mirisima koje su osjetili, dodirima koje su dodirnuti. (20 min.)</p> <p>5) Igra s pjevanjem: <i>Sedam godin' u kolu</i>. (10 min.)</p> <p>6) Dogovor s djecom o tome kako će na idući susret svi doći obučeni u istu boju. Napomenuti kako djeca ne trebaju imati svu odjeću u toj boji ukoliko doma nemaju npr. plavu majicu ili hlače, ali naglasiti da se moramo potruditi obući barem jedan odjevni predmet u toj boji. Zamoliti djecu da sljedeći sat donesu svoju najdražu grickalicu kako bi se počastili nakon idućeg sata.</p>
-----	---

11.	<p>Tema: Osjeti</p> <p>Cilj sata: zajedničko djelovanje djeteta s drugima i percepcija sebe kao člana zajednice</p> <p>Dramske tehnike: improvizacija</p> <p>1) Na početku djeca i voditeljica promatraju kako su se obukli. Netko od djece ima plavu majicu, netko plave hlače i čarape, netko plavu košulju. Razgovarati o značenju boja i kostima kod prikaza lika u predstavi. (10 min.)</p> <p>2) Igra kao da: hodaš po blatu, u rukama držiš nešto ljepljivo, osjećaš miris smrdljivih čarapa, čuješ cvrkut ptica i pjevaš s njima. (10 min.)</p> <p>3) Djeca formiraju krug. Unutar kruga nalazi se jedno dijete, a druga djeca zadaju mu naredbe koje treba napraviti. (10 min.)</p> <p>4) Na klasičnu glazbu npr. <i>Beethoven - 6th Symphony - Pastoral</i> improvizacija plesa s maramama koje voditeljica donosi na sat. Pozvati djecu da se kreću i plešu. Razgovarati o tome kako su se osjećali, što su čuli, što su zamišljali dok su plesali. Poticanje socio-emocionalnog razvoja kroz izražavanje osjećaja i misli. (20 min.)</p> <p>5) Igra s pjevanjem: <i>Imali smo dvorac</i>. (10 min.)</p> <p>6) Čašćenje nakon susreta i razgovor o tome što ima kakav okus (slatko/slano/kiselu).</p>
-----	--

12.	<p>Tema: Životinje</p> <p>Cilj sata: poboljšanje koncentracije, uspješno funkcioniranje i razvijanje osobnih potencijala (umjetničkih, spoznajnih, motoričkih)</p> <p>Dramske igre: voditelj u ulozi, pantomima</p> <p>1) Djecu podijelimo u dvije skupine. Jedna skupina djece sjedi na stolicama (muhe) koje su formirane u krug, a druga skupina stoji iznad njih (pauci). Jedan pauk ima prazan stolac ispred sebe. Njegov je zadatak uspostaviti kontakt očima s drugom muhom i pozvati ju k sebi na svoj stolac. Ostali pauci moraju čuvati i zadržati svoje muhe kako one ne bi pobjegle. (10 min.)</p> <p>2) Djeca su podijeljena u tri do četiri skupine. Svaka skupina oponaša glasanje neke životinje. Kad se dogovore, voditelj provjerava imaju li sve skupine drugačije zvukove, a zatim daje znak da se djeca mogu slobodno kretati po prostoru. U jednom trenutku djeca zatvaraju oči i njihov je zadatak da se članovi svake od skupina pronađu isključivo po zvuku. Kada se pronađu, hvataju se za ruke i traže druge članove skupine oslanjajući se na zvuk. U trenutku kada su svi članovi skupine na okupu, oni prestaju s oponašanjem zvukova životinja. (20 min.)</p> <p>3) Voditeljica stavlja na glavu vučje uši (može i neka druga životinja) i ulazi u ulogu vuka te ih lovi. Nakon nekog vremena djeca preuzimaju ulogu vuka (jedan po jedan). Razgovara se o tome kako vuk izgleda, što voli, što ne voli, kako se glasa, gdje živi (karakterizacija lika). Voditeljica iz kutije nasumično vadi slikovne prikaze životinja koje s djecom oponaša. Voditeljica i djeca kreću se po sceni i ulaze u uloge raznih životinja. (20 min.)</p> <p>4) Igra Slonovski nogomet. Djeca stoje u krugu u raskoračenom stavu, dok su im ruke spojene dlanovima poput surle. Djeca pokušavaju „surlama“ zabiti gol drugoj djeci, odnosno, cilj igre je da lopta prođe drugom djetetu kroz noge. (10 min.)</p>
-----	--

13.	<p>Tema: Odgovornost</p> <p>Cilj sata: odgovorno ponašanje prema sebi i drugima, poticanje kreativnosti</p> <p>Dramske tehnike: vruća stolica, istovremeni rad u manjim skupinama</p> <p>1) Djeca formiraju krug. Jedno dijete izvodi zvuk nalik glasanju cvrčka i okreće se tijelom prema djetetu do sebe koje preuzima, odnosno ponavlja isti zvuk i prenosi ga dalje. Igra se ponavlja sve dok zvuk ne dođe do djeteta koje je započelo igru. (10 min.)</p> <p>2) Priča <i>Cvrčak i mravi</i> (po motivima Ezopove basne) uz aplikacije (D. Bojović, 2013; str. 65). Razgovor nakon priče. Vrlo je važno djecu upoznati s novim riječima poput: odgovornost, posljedica, pouka. Ponuditi djeci da odaberu bi li voljeli imati osobine mrava (vrijedni i radišni) ili osobine cvrčka (neodgovoran, ali veseljak i glazbenik). Nakon priče dvoje djece sjeda na vruću stolicu (uloge crvčak i mrava), dok im ostala djeca postavljaju pitanja (Što si sve pripremio za zimu? Voliš li glazbu? Koju?...) Razgovor s djecom o njihovim obavezama, kako se sprema za zimu, što se odijeva, što životinje rade zimi. (20 min.)</p> <p>3) Djeci ponuditi aplikacije kako bi u manjim grupama ponovno ispričali priču. (15 min.)</p> <p>4) Vježba opuštanja. Voditeljica i djeca dižu ruke u zrak, stavljaju na glavu, zatim na ramena, prsa, udahnu nekoliko puta i na kraju ruke stavljaju na koljena. (5 min.)</p>
-----	---

14.	<p>Tema: Sebični div</p> <p>Cilj: procjenjivanje mogućih posljedica svojim i tuđih akcija</p> <p>Dramske tehnike: vruća stolica</p> <p>1) Djeca sjede u krugu na stolicama, a jedna stolica je manje od broja djece. Voditeljica im dodijeli nazive cvijeća (visibaba, tulipan, potečnica). Voditeljica kaže naziv jednog cvijeta. Sva djeca koja nose naziv tog cvijeta ustaju sa stolica i traže novo mjesto, a pri tom se ne smiju vratiti na stolicu na kojoj su sjedili. Dijete koje ostane bez stolice, ostaje u sredini i zadaje novi naziv cvijeća. Na znak Cvjetna livada, sva djeca zamjenjuju svoja mjesta. (10 min.)</p> <p>2) Priča „Sebični div“ autorice Bojović (2015: str. 126). Razgovarati s djecom o posljedicama koje su se dogodile u priči. (20 min.)</p> <p>3) Vruća stolica. Jedno dijete sjeda na vruću stolicu i u ulozi je diva, ostala djeca postavljaju pitanja. (10 min.)</p> <p>4) Djecu podijeliti u parove. Ono dijete koje odgovara na pitanja ima dvije aplikacije (aplikacija smiješka koja predstavlja istinu i aplikacija ljutka koji predstavlja laž). Jedno dijete izriče određenu tvrdnju vezanu uz priču. Dijete koje drži aplikacije ukoliko je tvrdnja točna podiže smiješka i facijalnom ekspresijom pokazuje sreću i obrnuto. (10 min.)</p> <p>5) Djeca se slobodno kreću po sobi. Kada voditeljica dva puta pljesne svako se dijete mora prikvačiti za dijete koje mu je najbliže. Oni tada postaju prijatelji i dalje se mogu kretati samo zajedno. (10 min.)</p>
-----	--

15.	<p>Tema: Kiša</p> <p>Dramske tehnike: istovremeni rad manjih grupa, vođena improvizacija, improvizacija, zvučna slika</p> <p>1) Igra Kiša, sunce, snijeg. Kada voditeljica kaže kiša djeca svojim rukama formiraju krov iznad glave, kada je sunce djeca legnu na pod, a kada je snijeg čuče. (10 min.)</p> <p>2) Vođena improvizacija. <i>Šećete šumom. Osluškujete zvuk kiše. Kapljica hladne kiše pada vam na nos. Šećite dalje. U daljini ugledate rijeku. Odlučili ste popiti malo vode iz rijeke. Gle, dolazi srna. I ona je žedna. Kiša i dalje pada. Umorni ste. Odjednom ugledate grm pod kojim biste se mogli sakriti. Osluškujete kako kiša sve jače pada i tonete u san.</i> (10 min.)</p> <p>3) Priča <i>Oblak koji je kišio</i>. Djeca osmišljavaju priču, odnosno situaciju u kojoj je oblak kišio (odabrati likove, mjesto i vrijeme radnje) u manjim grupama. Na pozornici u isto vrijeme sve grupe improviziraju osmišljeni događaj. Nakon istovremenog rada u manjim grupama, svaka grupa ponovno izvodi improvizaciju. Djeca koja su publika nakon improvizacije analiziraju odnose između likova, mjesto i vrijeme radnje. (30 min.)</p> <p>4) Kreiranje zvukova kiše pokretima ruku (trljanje dlana o dlan, pucketanje, tapkanje rukama po bedrima i skok). Igra se izvodi u krugu. Voditeljica započinje prva pa dijete do nje nastavlja i tako u krug. (10 min.)</p>
-----	---

16.	<p>Tema: Posjet kazalištu</p> <p>Cilj: utjecaj na daljnji djetetov estetski razvoj</p> <p>Druženje djece i odraslih.</p> <p>Posjet kazalištu Trešnja u Zagrebu.</p> <p>Organizirati posjet kazalištu i gledanje predstave koja se nalazi na repertoaru kazališta.</p>
17.	<p>Tema: Analiziramo kazališnu predstavu</p> <p>Cilj sata: analiziranje kazališne predstave i poticanje kritičkog mišljenja</p> <p>Dramske tehnike: crtanje i pisanje</p> <p>1) Razgovarati s djecom o ogledanoj predstavi. Što su djeca vidjela? Kakvi su bili kostimi? Karakter likova? Pouka? Sviđa li im se kazalište? (20 min.)</p> <p>2) Ponuditi djeci likovni materijal kako bi prikazala što ih se dojmilo na predstavi. (30 min.)</p> <p>3) Svatko od djece će prezentirati svoj rad. (10 min.)</p>
18.	<p>Tema: Razvoj ekološke svijesti</p> <p>Cilj: upoznavanje djece s procesnom dramom</p> <p>Dramska metoda: procesna drama</p> <p>PROCESNA DRAMA „PISMO IZ ZELENGRADA“ (Prilog 1)</p>

19.	<p>Tema: Prvi susret s kamišibajem</p> <p>Cilj sata: upoznavanje djece s kamišibajem</p> <p>Dramska metoda: kamišibaj</p> <p>1) Igra Ritam mašina. Djeca svojim zvukovima i pokretima rade ritam mašinu, odnosno kompoziciju. Voditeljica potiče djecu da osmisle ime za mašinu koju su napravili svojim zvukovima i pokretima. (10 min.)</p> <p>2) Voditeljica predstavlja djeci kamišibaj. Što je to? Kako je nastao? Što je sve potrebno za izvođenje kamišibaja. (10 min.)</p> <p>3) Ispriča im priču Pismo iz Zelengrada autorice Nevenke Videk kroz kamišibaj. (20 min.)</p> <p>4) S djecom razgovarati o redoslijedu događanja radnje i tijeku epizoda uz pomoć slika iz kamišibaj priče. (10 min.)</p> <p>5) Podijeliti djecu u skupine u kojima će svako dijete izabrati jednu ulogu životinje i pantomimom je prikazati. Djeca zajednički mogu pantomimom odigrati epizodu iz slikovnice koja im se najviše dojmila. (10 min.)</p>
-----	--

20.	<p>Tema: Izrada mog prvog kamišibaja</p> <p>Cilj sata: poticati suradničko djelovanje i razvoj kreativnog izražavanja</p> <p>Dramske tehnike: crtanje i pisanje, unutarnji monolog</p> <p>1) Djeca će se podijeliti u parove i svatko od parova napraviti će svoj kamišibaj tijekom idućih satova na priču koju već otprije znaju, a ako ne znaju voditeljica će im svakako pomoći u tome. (10 min.)</p> <p>2) S djecom razgovarati o likovnim tehnikama i mogućnostima izrade kamišibaja te im ponuditi raznovrsni likovni materijal za izradu kamišibaja. (20 min.)</p> <p>3) Djeca u parovima započinju izradu likovnih radova za kamišibaj. (20 min.)</p> <p>4) Djeca sjednu u krug i zatvore oči. Voditeljica im kaže da sada razmisle o barem jednom postupku koji su danas učinili da bi svijet u kojem živimo bio ljepše mjesto. Nakon nekoliko trenutaka voditeljica jedno po jedno dijete dotakne, a dijete naglas kaže svoju misao. (10 min.)</p>
21.	<p>Tema: Izrada mog prvog kamišibaja</p> <p>Cilj sata: upoznavanje s procesom nastajanja kamišibaja, zajedničko djelovanje s drugima</p> <p>Dramske tehnike: crtanje i pisanje</p> <p>Izrada likovnih radova za kamišibaj. (60 min.)</p>

22.	<p>Tema: Izvedba mog prvog kamišibaja</p> <p>Cilj sata: osvještavanje procesa vlastitog učenja, upravljanja njime i postupno preuzimanje odgovornosti za taj proces</p> <p>Izvođenje kamišibaja pred grupom. Ostala djeca su publika. (60 min.)</p> <p>Na kraju sata zamoliti djecu da na idući sat donesu fotografiju svoje obitelji.</p>
23.	<p>Tema: Obitelj</p> <p>Cilj sata: uspostavljanje grupne kohezije</p> <p>Dramske tehnike: monolog, igra uloga u parovima</p> <p>1) Voditeljica započinje interakciju pitanjima sjedeći u krugu s djecom: kako ste, jeste li se naspavali, kako je bilo u vrtiću, želite li nam nešto ispričati, što volite raditi kod kuće itd. Očekivanje je da će nekolicina djece htjeti pričati i odgovoriti na pitanja. Ako djeca neće htjeti razgovarati voditeljica odgovara na pitanja koja je postavila. (10 min.)</p> <p>2) Voditeljica pokazuje fotografiju svoje obitelji i predstavlja članove. Govori o tome što članovi njezine obitelji vole ili ne vole, gdje rade, voze li automobil i dr. Svako dijete predstavlja svoju obitelj i pokazuje članove obitelji na fotografiji. (10 min.)</p> <p>3) Djeca i voditeljica izrađuju obiteljski plakat kojeg postavljaju u prostor. (20 min.)</p> <p>4) Igra uloga u parovima. Djeca preuzimaju ulogu jednog člana obitelji prema dogovoru i igraju u parovima obiteljske situacije. (10 min.)</p> <p>5) Igra s pjevanjem <i>Došla majka s kolodvora</i>. (10 min.)</p>

24.	<p>Tema: Obitelj</p> <p>Cilj sata: uspostavljanje grupne kohezije i uspješno interpersonalno funkcioniranje i razvijanje socijalnih kompetencija</p> <p>Dramske tehnike: zamrznute slike, improvizacija</p> <p>1) Uvodna igra za zagrijavanje.</p> <p><i>Neka ustanu svi koji imaju brata.</i></p> <p><i>Neka promijene mjesta svi koji imaju sestru.</i></p> <p><i>Neka pljesnu svi koji imaju i brata i sestru.</i></p> <p><i>Neka promijene mjesta oni koji imaju stariju sestru.</i></p> <p>Igra se nastavlja sve dok djeca za nju pokazuju interes. (10 min.)</p> <p>2) Pričanje priče <i>Žablja obitelj</i> uz pokrete (Bojović, 2013: str. 114). Prije pričanja priče djecu se upozna sa članovima žablje obitelji uz slikovne prikaze. Nakon ispričane priče s djecom se razgovara o redoslijedu radnje i pokušava se radnja prepričati na temelju sjećanja o njoj prema epizodama u priči. Djecu se podijeli u skupine. Zadatak je da prikažu zamrznutu sliku događaja koji ih se najviše dojmio u priči. Svatko od djece preuzima ulogu jednog lika iz priče i improvizacijom oživljavaju zamrznutu sliku. (20 min.)</p> <p>3) Djeci ponuditi materijal s kojim će izraditi lišće i jezero za scenografiju (tanji karton, škare, zeleni papir, drvene štapiće, spužvu, plavo platno). (20 min.)</p> <p>4) Pjesma: <i>Život u bari</i>. (10 min.)</p>
-----	--

25.	<p>Tema: Obitelj</p> <p>Cilj sada: poticanje stvaralačkog potencijala kod djece</p> <p>Dramske tehnike: pantomima, improvizacija, osmišljavanje priče, igranje sa scenografijom</p> <p>1) Uvodna igra <i>Žabe i roda</i>. Jedno dijete je roda, a ostala djeca su žabe. Dijete koje je roda kreće se kao da je roda. Svojim rukama formira kljun i radi veće korake (ne trči), a djeca koja su žabe poskakuju kao žabice. Ulovljena žaba preuzima ulogu rode. (10 min.)</p> <p>2) U ovom susretu i dalje se završava scenografija i postavlja se na scenu. Djeca se podijele u dvije skupine. Jedna skupina priča priču dok druga skupina igra. Djecu treba prepustiti da sami pričaju priču svojim riječima i da uz pričanje dodaju svoj dio teksta. Poticati djecu da se likovi razlikuju kretnjama. Upitati ih po čemu bi se razlikovali likovi, govor i pokret. (30 min.)</p> <p>3) Na glazbu <i>Crazy frog</i> osmisliti koreografiju. (20 min.)</p>
-----	---

26.	<p>Tema: Žablja obitelj</p> <p>Cilj sata: priprema djece za izvođenje predstave</p> <p>Dramske tehnike: dramska igra kao da</p> <p>1) Igra toplo-hladno-vruće (osjeti vezani uz priču). Jedno dijete izađe dok druga djeca sakrivaju lutku žabe. Zadatak djeteta koje je izašlo je da pronade žabu dok ga ostala djeca usmjeravaju prema žabi s riječima toplo, hladno i vruće. Kada je dijete blizu žabe ostala djeca mu govore toplo, kada je jako blizu žabi vruće, a kada je daleko hladno. Igru ponoviti nekoliko puta (15 min.)</p> <p>2) Nastaviti osmišljavanje koreografije na pjesmu Crazy frog. (10 min.)</p> <p>3) S djecom razgovarati o redosljedu događanja u priči, pojavljivanju likova i ponavljanja radnji. Obratiti posebno pažnju na kretanje likova (mama Žaba, tata Žabac, djeca Žabice i beba Žapče). Odigrati igru kao da smo mama Žaba, kao da smo tata Žabac itd. Koje su razlike u kretanju likova i koja je razlika u intonaciji glasa kada tekst izgovara mama, a kada tekst izgovara beba. (15 min.)</p> <p>4) Podijeliti uloge koje se pojavljuju u priči (5 likova) i osmisliti što bi ostala djeca mogla raditi u predstavi. Uvesti nove likove npr. komarac, djevojčica koja šeće pokraj jezera i promatra žabe što rade, riba koja je u jezeru, ptica koja leti itd. (10 min.)</p> <p>5) Pjesma: <i>Život u bari</i>. (10 min.)</p>
-----	---

27.	<p>Tema: Priprema za predstavu</p> <p>Cilj sata: poticanje inicijativnosti, razvoj sposobnosti djeteta da vlastite ideje iznosi i ostvaruje</p> <p>1) Pjesma: <i>Život u bari</i>. Ovu pjesmu ukomponirati u izvođenje predstave. (10 min.)</p> <p>2) Priprema za predstavu koju ćemo izvesti za nas, bez publike kako bi se djeca oslobodila straha i treme. (20 min.)</p> <p>3) Slaganje scena i uvježbavanje istih. (20 min.)</p> <p>4) Koreografija na pjesmu <i>Crazy frog</i>. Također ukomponirati u predstavu. (10 min.)</p>
28.	<p>Tema: Naša prva predstava</p> <p>Cilj: osvještavanje procesa vlastitog učenja, upravljanja njime i preuzimanje odgovornosti za taj proces</p> <p>Slaganje scenografije i scena te priprema za izvođenje predstave (bez publike).</p>

29.	<p>Tema: Osmišljavamo priču</p> <p>Cilj: poticanje jezično-govornog razvoja</p> <p>Dramske tehnike: ubrzana i usporena priča, monolog</p> <p>1) Svatko od djece ispriča sve ono što je radio od trenutka kada se probudio do sadašnjeg trenutka. Voditeljica i djeca mogu postavljati pitanja (Koja ti se najbolja stvar dogodila danas? Najgora? Što još želiš raditi?) (Scher, Verrall, 2005; str. 46). (10 min.)</p> <p>2) Voditelj započinje priču prema vlastitom odabiru (izmišljena priča), a djeca u dvjema skupinama ju nastavljaju osmišljavajući tijek priče i njezin kraj. (10 min.)</p> <p>3) Djeca improviziraju u dvije grupe priču koju su osmislila. Voditelj može zadati naredbu da djeca ubrzaju ili uspore izvođenje. (30 min.)</p> <p>4) Voditeljica i djeca na temelju dviju improvizacija grade jednu priču i dijele ju u epizode koje voditeljica zapisuje na papir. (10 min.)</p>
-----	--

30.	<p>Tema: Predstava</p> <p>Cilj: poticati djecu na kreativno izražavanje vlastitih ideja i planiranje daljnjeg projekta</p> <p>Dramske tehnike: osmišljavanje priče</p> <p>1) Ponovno s djecom razraditi epizode priče. Djeca su već ranije upoznata s gradnjom epizoda kroz dramsku metodu kamišibaja. (20 min.)</p> <p>2) Nadalje, djeci objasniti kako ćemo od pozornice napraviti butaj kako bi svi gledatelji mogli vidjeti slike koje će prikazivati mjesto radnje u predstavi (slike će biti prikazane pomoću projektora na projektom platnu). Iskoristiti slike tehnikom kolaža koje su djeca već ranije napravila kada su pripremala izvedbu kamišibaja pred skupinom. (15 min.)</p> <p>3) Dogovoriti karakterizaciju likova. Kroz ranije satove djeca su imala prilike karakterizirati likove (što je sve važno kako bi lik prikazali na sceni: kostim, kretnja, intonacija glasa, odnos prema drugim likovima). Likovi će biti djeca. U priči dodijeliti dovoljan broj likova kako bi svako dijete moglo ravnopravno sudjelovati. (20 min.)</p> <p>4) Na temelju igara s pjevanjem koje smo do sada igrali djeca i voditeljica odabiru jednu koju mogu ukomponirati u predstavu. (5 min.)</p>
-----	---

31.	<p>Tema: Izrada kostima</p> <p>Cilj: poticati djecu na kritičko razmišljanje u odabiru kostima za svoj lik</p> <p>Dramske tehnike: kostimiranje</p> <p>1) Voditeljica donosi nestrukturirane materijale i stare postojeće kostime koji se mogu iskoristiti za predstavu. Djeca proučavaju donesene materijale i dogovaraju što im je još sve potrebno za gradnju njihovog lika. Ukoliko je to moguće i potrebno, uključiti vještu majku ili baku za doradu kostima. (20 min.)</p> <p>2) Improvizacija zadane predstave na priču koju su osmislila djeca. (40 min.)</p>
32.	<p>Proba za izvođenje završne predstave i dorada scenografije, kostima i rekvizita ukoliko je potrebno.</p>
33.	<p>Proba za izvođenje završne predstave.</p>
34.	<p>Proba za izvođenje završne predstave.</p>
35.	<p>Završna predstava.</p> <p>Svakom djetetu uručiti diplomu ili pohvalnicu za uspomenu i trud.</p>

U ovom planu i programu namijenjenom za djecu predškolske dobi krećem od jednostavnijih dramskih aktivnosti prema složenijima kako bi djeca ovladala svim tehnikama. Tijekom prvih satova djeca će biti upoznata sa dramskim tehnikama koje ću koristiti i kasnije u procesnoj drami kako bi fokus bio na stvaranju izvedbenoga materijala i poigravanja priče. Nadalje, koristit ću dramske igre i tehnike pomoću kojih ću uspostaviti grupnu koheziju i pomoći djeci da se međusobno bolje upoznaju budući da je radu u skupini neizostavna uspostava suradničkih odnosa. Radit će se na poboljšanju percepcije djeteta kao aktivnog člana zajednice te na uspostavljanju i održavanju kvalitetnih odnosa s drugom djecom uz naglasak na stvaranje dramskog doživljaja. Također, jedan od bitnijih ciljeva bit će mi poticanje kreativnog potencijala. Navedene dramske igre i dramske tehnike u planu i programu koristit će nam u osmišljavanju predstava. U planu i programu četiri sata odnose se na posjet kazalištu i analizi kazališnih predstava gdje mi je cilj utjecati na daljnji estetski razvoj i poticati kritičko mišljenje. Prije planiranog odlaska u kazalište kroz dramske igre upoznat ću djecu sa zanimanjima ljudi koje su vrlo bitne u procesu stvaranja predstave. Kroz satove djeca će biti upoznata sa svim segmentima stvaranja predstave kroz osmišljavanje scenografije, kostimografije, gradnje priče, prikaza karaktera likova i izvedbe.

Prva predstava „Žablja obitelj“ planirana je za izvođenje bez publike kako bi djeca stjecala iskustvo te kako bi znali da mogu pogriješiti i izvući se na licu mjesta improvizacijama. Priču „Žablja obitelj“ nadogradit ćemo uvođenjem novih likova i osmišljavanjem koreografije na zadanu pjesmu. U izvedbi mi je važno da djeca vjeruju u ono što izvode i da sudjeluju u cijelom procesu stvaranje predstave, a ne da napamet uče tekst i reproduciraju ga. Završna predstava bit će kombinacija zajednički osmišljene kamišibaj priče i živih likova koje će djeca igrati. Kamišibaj priču u plan i program uvodim kako bi djeca usvojila strukturu priče i tijekom epizoda. Isto tako, ne manje važno, priprema izvedbe kamišibaj priče potiče razvoj govornih sposobnosti. U ranijim satima, djeca osmišljavaju kamišibaj priče koje izvode u manjim skupinama kako bi se oslobodila straha i treme, a u drugoj, završnoj predstavi izvodit će ga pred publikom (roditeljima). U završnoj predstavi koristit ću već gotove dječje likovne radove kolaž tehnikom i prikazivati ih projekcijom (projektno platno imat će ulogu butaja). Priču koju ćemo prikazati u završnoj predstavi osmislit će djeca kroz dramske igre i tehnike i zajedno ćemo ju podijeliti na nekoliko epizoda. U prikazivanju epizoda koristit ću dramske igre i tehnike koje su djeca imala ranije prilike iskusiti kao i igre s pjevanjem koje tematski odgovaraju sadržaju priče. Kod izrade kostimografije koristit ću se tkaninama koje imam i zamoliti vještu majku/baku u izradi istih. Prema potrebi, rekvizite ću izraditi s djecom ili

organizirati jedan sat na koji će nam u pomoć uskočiti roditelji i pomoći u izradi istih. S djecom ću kroz satove razgovarati o značenju boja, intonaciji glasa, kostima i načinu kretanja kod dočaravanja lika kojeg se prikazuje na sceni kako bi likove u završnoj predstavi oni sami izgradili .

Kod provođenja navedenog programa važno je poštovati trodijelnu strukturu: uvod/motivacija, središnji dio, završetak. Uvodni dio sata traje 10-20 minuta, središnji 30-40 minuta i završni dio sata 10 minuta. U uvodnom dijelu započinje se igrama koje su sadržajno vezane za središnji dio sata. Dječja koncentracija može se zadržati 60 minuta uz pauze pa je djeci potrebno pružiti kraće odmore. Satovi se završavaju također raznovrsnim igrama, najčešće igrama opuštanja. Za svaki sat pomno su birane tehnike, teme i ciljevi sata. Satove vodi odgojitelj dramski pedagog. Navedeni godišnji plan i program nije proveden. Prikazuje prijedloge aktivnosti razvrstanih prema satovima obuhvaćajući igre i aktivnosti primjerene dječjoj dobi koje mi je namjera provesti i ispitati u praksi tijekom pedagoške godine 2022./2023.

7. ZAKLJUČAK

Važnost dramskog stvaralaštva u radu s djecom predškolske dobi je neupitna. Dramsko stvaralaštvo kod djece potiče razvoj mnogih potencijala o čemu i razni autori u literaturi govore. Isto tako, dramsko stvaralaštvo snažan je alat za aktiviranje dječje pozornosti i kreativnosti koja je najveće bogatstvo u današnjem svijetu. Od najranije dobi, važno je djeci pružiti mogućnost sudjelovanja u dramskim aktivnostima. *Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje* (2015) usmjerava i potiče odgojitelje na razvoj vrijednosti koje bi svako dijete trebalo razvijati u djetinjstvu. Odgojitelji djece rane i predškolske dobi, osim roditelja, najvažnije su osobe u dječjem životu. U svojem odgojno-obrazovnom radu trebali bi što više uključivati dramske aktivnosti koje su često prema mojem mišljenju i saznanjima zanemarene dovodeći u prvi red aktivnosti srodnih umjetnosti. Za provođenje dramskih aktivnosti potrebno je puno volje, ljubavi, želje, strpljenja i istraživanja postojeće literature. Implementacija dramskih aktivnosti može se koristiti već od najranije dobi. Naime, dijete prvi dodir s dramskim aktivnostima započinje u simboličkoj igri u kojoj realne predmete zamjenjuje simbolima.

Dramsko stvaralaštvo, nadalje, omogućuje djeci holistički razvoj stavljajući dijete u središte sa svim njegovim osobinama. Potrebe djeteta za pripadanjem, ljubavlju, maštom i sudjelovanjem lako je ispuniti koristeći dramske tehnike i metode. Čitanje priča, improvizacija, vođena fantazija i pisanje i crtanje neke su od jednostavnih dramskih tehnika koje se mogu provoditi bez velike pripreme, no potrebno je osvijestiti njihovu važnost. Procesna drama i kamišibaj izdvojeni su u ovom radu jer je prepoznata njihova velika važnost i potencijal, a velika većina odgojitelja nije upoznata s njima. Cjeloživotno obrazovanje odgojitelja nalaže svakodnevno istraživanje odgojno-obrazovne prakse dovodeći razinu svog načina rada u pozitivnu korelaciju s napretkom dječjeg razvoja.

Dobrobit dramskog stvaralaštva kao jednog od triju područja dramskog odgoja prepoznat je u otkrivanju stavova, formiranju svijesti, iskustvenog učenja, razvoju samopouzdanja i dr. Može se zaključiti kako je nit vodilja dramskog odgoja priprema djeteta za buduću i realan život.

8. LITERATURA

1. Bojović, D. (2015). *Više od igre - svijet u meni : dramske metode u radu s djecom*. Split:Harfa.
2. Bojović, D. (2013). *Više od igre – ispričaj mi priču : dramske metode u radu s djecom*. Split:Harfa.
3. Čubrilo, S. (2008). Dramska skupina u osnovnoj školi. *Hrvatski: časopis za teoriju i praksu nastave hrvatskoga jezika, književnosti, govornoga i pismenoga izražavanja te medijske kulture*, 6(2), 267-278.
4. Došen Dobud, A. (2018). *Djeca otkrivaju tajne svijeta: priručnik za odgojitelje u dječjim vrtićima*. Zagreb: Alinea.
5. Dragović, S. i Balić, D. (2013). Dramski odgoj-način iskustvenoga, djelatnog učenja primjer dobre prakse: Kazališni studio. *Croatian Journal of Education: Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*, 15(1), 191-209.
6. Duran, M. (2001). *Dijete i igra*. Jastrebarsko: Naklada Slap
7. Đuranović, M., Klasnić, I., & Matešić, I. (2020). Poticanje dječje kreativnosti u predškolskim ustanovama. *Školski vjesnik: časopis za pedagoškijsku teoriju i praksu*, 69(1), 111-132.
8. Glibo, R. (2000). *Lutkarstvo i scenska kultura : (prema programima hrvatskih sveučilišta)*. Zagreb: Ekološki glasnik.
9. Gotovina, S. (2009). Dramski odgoj i predškolsko dijete - što, kad i kako. *Dramski odgoj* (16), str.23-25.
10. Gruić, I., (2002). *Prolaz u zamišljeni svijet : procesna drama ili drama u nastajanju : Priručnik za odgajatelje, učitelje, nastavnike i sve one koji se bave dramskim radom s djecom i mladima*. Zagreb: Golden marketing
11. Gruić, I. (2004). Razvoj kreativnosti kao smisao procesne drame. *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, 10(37), 23-27.
12. Gruić, I., Vignjević, J., Rimac Jurinović, M. (2018). Kazališna/dramska umjetnost u odgojno-obrazovnome procesu: prijedlog klasifikacije i pojmovnika. U U. f. Zagrebu, *Višejezičnost i višekulturalnost kao izazov u obrazovanju danas i sutra* (str. 119-129). Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
13. Iveković, O. (2009). Našim najmlađima. *Dramski odgoj* (16), str. 23.

14. Janković, J., Blažeka, S., & Rambousek, M. (2000). Dramske tehnike u prevenciji poremećaja u ponašanju i funkcioniranju djece i mladih. *Ljetopis socijalnog rada*, 7(2), 197-222.
15. Jeremić, M. (2012). » Filozofija s djecom «i motiviranje djece na učenje. *Metodički ogledi: časopis za filozofiju odgoja*, 19(2), 79-87.
16. Juršnik, A. (2020). KAZALIŠTE KAO IZVANNASTAVNA AKTIVNOST. *Varaždinski učitelj: digitalni stručni časopis za odgoj i obrazovanje*, 3(4), 108-116.
17. Kermek-Sredanović, M. (1991). *Književno-scenski odgoj i obrazovanje mladih*. Zagreb: Školska knjiga.
18. Krušić, V. (2018). *Kazalište i pedagogija : ideje, koncepti i shvaćanja odgojnih funkcija kazališnog/dramskog medija u hrvatskoj kulturi i pedagogiji 19. i 20. stoljeća do završetka Drugoga svjetskog rata*. Zagreb: Disput : Hrvatski centar za dramski odgoj.
19. Kunić, I. (1990). *Kultura dječjeg govornog i scenskog stvaralaštva : iz prakse za praksu*. Zagreb: Školska knjiga.
20. Ladika, Z. (1970). *Dijete i scenska umjetnost : priručnik za dramski odgoj djece i omladine*. Zagreb: Školska knjiga.
21. Marković, M. (2020). *Kamišibaj-pripovijedanje uz slike*. (Preuzeto 30.srpnja 2022.) :
<https://www.skolskiportal.hr/sadrzaj/ucitelji-stvaraju/kamisibaj-pripovijedanje-uz-slike/>
22. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta (2014). Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje. (Preuzeto 15. travnja 2022.):
<https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Obrazovanje/Predskolski/Nacionalni%20kurikulum%20za%20rani%20i%20predskolski%20odgoj%20i%20obrazovanje%20NN%2005-2015.pdf>
23. Perić Kraljik, M. (2004). DRAMSKO ISTRAŽIVANJE SA STUDENTIMA PREDŠKOLSKOGA ODGOJA. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, 50(12), 105-115.
24. Perić Kraljik, M., (2009). *Dramske igre za djecu predškolske dobi : (priručnik za odgojitelje)*. Osijek: Učiteljski fakultet.
25. Peteh, M., (2018). *Radost igre i stvaranja*. Zagreb: Alinea.
26. Scher, A., Verrall, C. (2005). *100+ ideja za dramu*. Zagreb: Hrvatski centar za dramski odgoj: Pili-Poslovi

27. Stanišić, E. (2015). Dramske metode u nastavi Hrvatskoga jezika. *Hrvatski: časopis za teoriju i praksu nastave hrvatskoga jezika, književnosti, govornoga i pismenoga izražavanja te medijske kulture*, 13(2), 67-77.
28. Starc, B., Čudina Obradović, M., Pleša, A., Profaca, B., Letica, M. (2004). *Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
29. Vasta, R., Haith M., M. i Miller A., S. (1997). *Dječja psihologija*. Zagreb: Naklada Slap.

9. PRILOG

Procesna drama na temu slikovnice autorice Nevenke Videk „Pismo iz Zelengrada“

Kako bi se djecu zainteresiralo za procesnu dramu koja slijedi, u prostoriju se unese veća kartonska kutija u kojoj se nalazi pismo. Kartonska kutija oslikana je u šumske motive. Kada se unese kartonska kutija u vrtićku prostoriju djecu se upita o tome što oni misle što se nalazi u toj kutiji, što je to naslikano na kutiji, koje je boje, podsjeća li ih na nešto itd. U toj kartonskoj kutiji nalaze se još dvije kartonske kutije koje su zatvorene. U tu posljednju kartonsku kutiju stavi se pismo. Otvaranjem kartonskih kutija zasigurno se dobiva na dječjoj pažnji i zainteresiranosti te se postiže dramska napetost. U pismu piše: “Dragi stanovnici našeg Zelenog grada, u našem gradu počele su se dešavati čudesne stvari. Potok je smeđe boje, a trebao bi biti (djeca spontano odgovaraju na pitanja), drveća nema, recite mi ima li u šumi inače drveća?, naš grad, naša šuma puna je smeća. Kako ćete naš grad očistiti i vratiti u ono početno stanje, ne znam. Nemate puno vremena, zato vas molim da u akciju krenete već sada.“

Nakon pročitano pisma s djecom razgovara se o zagađenju grada. Što oni misle zašto se to dogodilo? Kako zajedno mogu pomoći šumi? Tko je srušio sva stabla u šumi i zašto? Što će stanovnici šume jesti?

Voditeljica djeci kaže da sada zamisle da su neka životinja koja živi u šumi i neka razmisle o tome kako se osjećaju kada im je šuma zagađena. Voditeljica uzima mikrofon i intervjuira djecu. Isto tako, voditeljica može preuzeti ulogu neke životinje npr. lisice i govoriti kako je jako tužna, nema pitke i čiste vode, ne može se družiti sa svojim prijateljicama jer sve bježe u svoje kućice pa je jako usamljena. Svako dijete bit će intervjuirano i imat će priliku reći svoje mišljenje, ona djeca koja neće htjeti govoriti svoje mišljenje reći će ulogu koju su preuzeli.

Voditeljica procesne drame djeci će reći kako će im sada doći netko u goste. Neće im otkriti tko dolazi, nego će im ispričati zagonetku, a djeca će pogoditi o kome je riječ. Zagonetka- Voli kruške, voli med, kao djeca sladoled. Kažu brunda, samo brunda. Pred zimu zaključa stan i spava zimski san (medvjed). Djeca će zasigurno pogoditi o kome je riječ. Voditeljice odlazi prema izlazu prostorije i na glavu stavlja medvjede uši i zaogrne se smeđom tkaninom te ulazi u ulogu medvjeda. Medvjed djeci govori kako njega mogu upitati bilo kakva pitanja o šumi i kako će im možda on pomoći da pronađu način na koji mogu spasiti šumu. Medvjed

predstavlja voditelja šume, sveznalicu, koji uskače u procesnu dramu kao deus ex machina i s djecom dogovarajući se i postavljajući pitanja rješava problem. Djecu se može podijeliti i u grupe u kojima će djeca dogovorom osmisliti način na koji će riješiti problem.

Voditeljica izlazi iz uloge i ispituje djecu što su sve naučila, kako se treba ponašati prema prirodi, što će u budućnosti činiti kako bi šume bile uvijek zelene i čiste. Nakon razgovora voditeljica djeci kaže kako se sada trebaju primiti za ruke u kolo, lagano se ljuljati te izgovarati odnosno ponavljati riječi koje ona izgovori kako bi se Zeleni grad očistio. Kada ponove riječ obećajem djeca trebaju skočiti visoko u zrak kako bi ovaj čarobni ritual djelovao. Djeca će ponavljati ove riječi: *Ja, stanovnik Zelenog grada. Čuvat ću svoj kraj! Obećajem! Pazit ću na potoke, drveća, životinje i ljude! Obećajem! Odvajat ću otpad. Obećajem! Koristit ću platnene vrećice! Obećajem!*

Ovaj ritual ponavlja se dva puta. Nakon prvog puta djeci se kaže kako čarolija nije djelovala vjerojatno zato jer nisu dovoljno glasno viknuli riječ obećajem. Djeca će se zasigurno još aktivnije uključiti u ritual i zajedničkim snagama skinuti čaroliju. Voditeljica procesne drame koja će čitati ovaj čarobni ritual, nakon drugog puta, djeci će veselo čestitati i obznaniti im da je Zelen grad pročišćen i da paze kako se od sada ponašaju prema njemu.

Nakon procesne drame, s djecom voditeljica sjeda u krug na pod i lista slikovnicu autorice Nevenke Videk „Pismo iz Zelengrada“, a djeca će sama pričati što sve uočavaju na ilustracijama. Kao završetak ove procesnu dramu djecu upitati kako će se ponašati prema prirodi od danas i porazgovarati što su sve naučili iz današnje procesne drame.

Izjava o izvornosti diplomskog rada

Ja, Klara Kurešić, izjavljujem da sam ovaj diplomski rad na temu „Dramsko stvaralaštvo u radu s djecom predškolske dobi“ napisala samostalno uz pomoć navedene stručne literature, znanja i kompetencija koje sam stekla tijekom obrazovanja na Učiteljskom fakultetu te uz pomoć i podršku profesorice i mentorice dr.sc. Maše Rimac Jurinović.

(vlastoručni potpis studenta)